

3 OPERAČNÍ FUNKCE

Jednou z významných kategorií vojenského umění jsou **operační funkce**. Jedná se o vybrané charakteristiky, kterými lze popsat operaci a které se vztahují k rozhodujícím činnostem vojsk. Operační funkce se odrážejí v operačním rozkaze (plánu operace). S jejich využitím lze systematizovat poznatky, úkoly sil apod. Operační funkce nejsou ve svém výčtu omezeny, lze je agregovat nebo naopak dělit podrobněji. V některých materiálech je možné se setkat s pojmem **společné funkce**. Pojem společné vyjadřuje skutečnost, že na realizaci těchto funkcí se podílí prakticky všechny druhy ozbrojených sil, druhy vojsk i služby. Mezi základní a nejčastěji uváděné funkce, které jsou rozebrány následně, patří:

- palba;
- manévr;
- velení a řízení;
- podpora a zabezpečení;
- ochrana vojsk.

3.1 Palba

Palba je hlavním prostředkem ničení protivníka, a proto je považována za nejdůležitější prvek (funkce¹)soudobého boje. Palba znamená společné a koordinované použití palebné síly (přímé i nepřímé) a elektronických prostředků s cílem zničit objekty protivníka nebo je vyřadit z činnosti. Podle stupně vyřazení cíle (objektu) se rozlišuje výsledek palby jako zničení, umlčení, rušení, zboření, oslepení apod. (Vejmelka, 2004: 164). Palba je tedy základem eliminace schopností a vůle protivníka bojovat.

Druhy paleb:

- hromadná palba,
- krycí palba,
- metodická palba,
- nepohyblivá přehradná palba,
- nepřímá střelba,
- obranná palba,
- palba pro umlčení,
- podpůrná palba,
- pohyblivá přehradná palba,
- předem plánovaná palba,
- přehradná palba,
- přímá palba,
- připravená palba,
- přípravná palba,
- soustředěná palba.

Palba je prováděna všemi prostředky a jejich množství a účinnost vyjadřuje palebná síla. Palebná síla může být použita i samostatně a odděleně od manévru, kdy se zaměřuje ke zničení, vyčerpání, zdržení nebo rozvrácení sil protivníka. Pro zvýšení účinnosti palby je nutné

¹ Poznámka autora

propojení prostředky snímání dislokace cílů jejich nalezení a zhodnocení účinků a následné korekce. Palebná síla, když je použita bez manévru, má ovšem své limity.

Palby se účastní pozemní vojsko (zbraně jednotlivce, kolektivní zbraně, lafetované a hlavní zbraně bojových vozidel, děla a minomety, raketomety, rakety, hlavňové a raketové protiletadlové zbraně), vojenské letectvo (hlavňové a raketové prostředky letounů a vrtulníků), vojenské námořnictvo (hlavňové a raketové prostředky, torpéda hladinových lodí a ponorek).

Z hlediska působení z prostředí do prostředí lze rozlišit palby země-země, země-vzduch, vzduch-země, vzduch-vzduch, případně u námořních prostředků moře-země, moře-vzduch, vzduch-moře, moře-moře.

Rozdělení palebných prostředků a způsobu palebného působení na protivníka je nedílnou součástí plánů operace (boje).

3.2 Manévr

Manévr je dynamickým prvkem boje, který spočívá v koordinované a rychlé změně rozmístění nebo složení vojsk na bojišti vzhledem k situaci protivníka s cílem vytvořit si nejvýhodnější podmínky v čase a prostoru nad protivníkem za účelem úspěšného splnění stanoveného úkolu. Jeho provedení je zpravidla spojeno s palbou. Manévr umožňuje zachovat si volnost jednání, zaujímat výhodné prostory, dosahovat překvapení a chránit vlastní vojska.

Podstatou manévru je tedy přesun, jehož cílem je umístit jednotky, lodě nebo letadla do postavení, které je výhodné vůči protivníkovi. Může jít také o rozvinutí (přesuny k rozvinutí) vojsk na bojišti s následným využitím pohybu ve spojení s palbou nebo palebnou silou k dosažení výhody nad protivníkem za účelem splnění stanoveného úkolu.

Manévrovat (Pub-31-10-02, 2011: 14) tedy znamená snažit dostat své vlastní síly do výhodnějšího postavení vzhledem k protivníkovi, ze kterého mohou být jeho síly ohrožovány. Je to hlavní způsob aplikace základních principů soustředění úsilí, efektivnosti užití vojsk (ekonomie sil²) a překvapení (a volnosti manévru³).

Existuje několik cílů manévru, mezi něž patří:

- dosažení postavení, ze kterého může být zasazen úder s neočekávanou koncentrací palby;
- získání postavení, které umožňuje dosáhnout překvapení, například útokem z neočekávaného nebo nechráněného směru nebo dříve, než to protivník očekává;
- ovládnutí území, které je klíčové pro plány protivníka, a tím mu zabránit v provedení jeho vlastního manévru.

Rozhodným použitím prostředků koncentrované síly nebo hrozby silou lze dosáhnout překvapení, vyvolat šok a příležitost k využití. Manévr zahrnuje prostorovou a časovou dimenzi, které mohou být využity pro vyvedení protivníka z rovnováhy a současně pro vlastní ochranu. Vyvinutím vyššího tempa lze dosáhnout větší volnosti jednání, než má protivník, takže tento je nucen, často chaoticky, reagovat a tím je „vymanévrován“. Manévr použitý k zabezpečení výhodných pozic tedy má trvalý účinek, který přinutí protivníka reagovat způsoby, které často nejsou jemu vlastní.

² Poznámka autora

³ Poznámka autora

Manévr zahrnuje pozemní manévr, vzdušný manévr, případně kombinaci obou manévrů, to je pozemně vzdušný manévr. Jakýkoliv manévr se neobejde bez podpory.

Pozemní manévr

Poziční výhoda získaná velkým manévrem sil je jinými prostředky nenahraditelná. Uchvácení, držení a zamezení vstupu protivníkovi do prostoru, blokování a pronikání, to všechno přímo přispívá k dosažení požadovaných rozhodujících podmínek. Účinky pozemního manévru mohou být trvalé a dlouhodobé, například k zajištění bezpečnosti v dané oblasti. Přes nepopiratelný význam vzdušného, případně námořního manévru je to právě pozemní manévr, který je jádrem všech úvah a plánů společných (Joint) operací. Pozemní manévr je základem tvorby variant činnosti vlastních sil v rámci rozhodovacího procesu velitele.

Vzdušný manévr

Je manévr pozemních sil prováděný vzduchem a je zaměřen na podporu rozhodující činnosti hlavního uskupení. Provádí jej výsadkové a jiné pozemní síly v součinnosti s letouny, vrtulníky a bezpilotními prostředky podle jednotného záměru. Toto podstatně zvyšuje schopnost sil manévrovat v potřebném tempu. Účelem vzdušného manévru je najít (slabiny a rozhodující body protivníka), upevnit (prostory a postavení), udeřit (na síly, prostředky protivníka) a využít (rychlost, překvapení), přičemž jsou obzvláště efektivní v dosažení účinků v prostorech značně vzdálených od pozemních sil. Vzdušný manévr nelze ztotožnit s pojmem manévr vzdušnými silami.

Podpora manévru

Zejména ženijní podpora formuje⁴ bojiště, čímž napomáhá volnosti manévru zejména překonáváním překážek, jako jsou zátarasy, minová pole, vodní překážky apod. Připravuje prostory a základny pro nástup pozemních a vzdušných sil. Měla by také být schopna omezit pohyb protivníka vhodnými opatřeními (kladením min, stavěním zátarasů a překážek).

Základní druhy manévru

Základními druhy manévru jsou čelní útok, obchvat a obejití (Vejmelka, 2004: 113).

Čelní útok je útočný manévr, při kterém je hlavní činnost vlastních sil a prostředků vedena proti čelu vojsk nepřítele.

Obchvat je druh útočného manévru, při kterém hlavní uskupení útočících sil z boku obchází nebo překonává nejdůležitější obranná postavení nepřítele, zasazují úder do boku a bližšího týlu nepřítele s cílem obsadit prostor v jeho týlu, dezorganizovat a rozvrátit jeho obranu a napomoci

⁴ Formováním bojiště se rozumí jeho úprava a udržování v požadovaném stavu pro splnění rozhodujících operačních úkolů vojsk.

vlastním vojskům útočícím čelně. Obchvat je veden v taktickém, zpravidla i palebném dotyku s nepřítelem, za podpory vlastních sil útočících čelně.

Obejití je hlubší útočný manévr vojsk uskutečňován zpravidla k zasazení úderu nepříteli hluboko v týlu. Jeho cílem je obsadit důležité prostory a tím donutit nepřítele opustit svoje postavení nebo změnit směr hlavního úsilí. Obejití je vedeno pokud možno mimo taktický i palebný dotyk s nepřítelem.

Obchvat i obejití může být prováděno jako pozemní, vzdušný nebo kombinovaný, pozemně vzdušný manévr.

Palba a manévr navzájem zvyšují účinnost. Velitel provádějící manévr by měl rovněž řídit palby. To vyžaduje flexibilní uspořádání velení a řízení, které umožní, aby účinky paleb byly vhodně rozvrženy ve prospěch manévrujících prvků. Palba je společnou funkcí, ale zpravidla ji nelze oddělit od manévru. Je třeba, aby byla zahrnuta do celkového schématu manévru.